UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

9 päivänä kesäkuuta 2011 *

Asiassa C-383/09,

jossa on kyse EY 226 artiklaan perustuvasta jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevasta kanteesta, joka on nostettu 25.9.2009,

Euroopan komissio, asiamiehinään O. Beynet ja D. Recchia, prosessiosoite Luxemburgissa,

kantajana,

vastaan

Ranskan tasavalta, asiamiehinään G. de Bergues ja S. Menez,

vastaajana,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

UNIONIN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja J.-C. Bonichot sekä tuomarit K. Schiemann, L. Bay Larsen (esittelevä tuomari), A. Prechal ja E. Jarašiūnas,

julkisasiamies: J. Kokott,
kirjaaja: hallintovirkamies C. Strömholm,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 21.10.2010 pidetyssä istunnossa esitetyn,

kuultuaan julkisasiamiehen 20.1.2011 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Euroopan komissio vaatii kanteellaan unionin tuomioistuinta toteamaan, että Ranskan tasavalta ei ole noudattanut luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta 21.5.1992 annetun neuvoston direktiivin 92/43/ETY (EYVL L 206, s. 7), sellaisena kuin se on muutettuna 20.11.2006 annetulla neuvoston direktiivillä 2006/105/EY (EUVL L 363, s. 368; jäljempänä luontodirektiivi), 12 artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole ottanut käyttöön toimenpideohjelmaa *Cricetus cricetus* -lajin (eurooppalainen hamsteri) tiukan suojelun varmistamiseksi.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

2 Kuten luontodirektiivin johdanto-osan kolmannesta perustelukappaleesta käy ilmi, direktiivin tavoitteena on edistää luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä.

3 Direktiivin 1 artiklan a–i alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä tarkoitetaan

a) ’suojelulla’ toimenpidekokonaisuutta, jota luontotyyppien ja luonnonvaraisten eläin- ja kasvikantojen suotuisan suojelun tason säilyttäminen tai ennalleen saattaminen e ja i kohdan merkityksessä edellyttää;

– –

g) ’yhteisön tärkeinä pitämillä lajeilla’ niitä lajeja, jotka ovat 2 artiklassa tarkoitetulla alueella:

i) uhanalaisia, lukuun ottamatta niitä lajeja, joiden luontainen levinneisyys tällä alueella on rajallinen ja jotka eivät ole uhanalaisia tai vaarantuneita läntisellä palearktisella alueella,

tai

ii) vaarassa, eli niiden siirtyminen uhanalaisten lajien ryhmään on todennäköistä lähitulevaisuudessa, jos uhan aiheuttaneet tekijät pysyvät ennallaan,

tai

iii) harvinaisia, eli niiden kannat ovat pieniä ja, vaikka ne eivät olisikaan tällä hetkellä uhanalaisia tai vaarantuneita, ne saattavat tulla sellaisiksi. Näitä lajeja on rajoitetuilla maantieteellisillä alueilla tai ne ovat levinneet hajanaisesti suuremmalle alueelle,

tai

iv) paikallisia ja vaativat erityishuomiota elinympäristönsä erityisluonteen vuoksi ja/tai sellaisten mahdollisten seurausten vuoksi, joita niiden hyödyntämisellä voi olla niiden suojelun tasolle.

Nämä lajit luetellaan tai ne voidaan luetella liitteessä II ja/tai liitteessä IV tai V;

– –

i) ’lajin suojelun tasolla’ eri tekijöiden yhteisvaikutusta, joka voi vaikuttaa lajin kantojen levinneisyyteen ja lukuisuuteen pitkällä aikavälillä 2 artiklassa tarkoitetulla alueella;

’Suojelun taso’ katsotaan ’suotuisaksi’ kun:

– kyseisen lajin kannan kehittymistä koskevat tiedot osoittavat, että tämä laji pystyy pitkällä aikavälillä selviytymään luonnollisten elinympäristöjensä elinkelpoisena osana,

ja

– lajin luontainen levinneisyysalue ei pienene eikä ole vaarassa pienentyä ennakoitavissa olevassa tulevaisuudessa,

ja

– lajin kantojen pitkäaikaiseksi säilymiseksi on ja tulee todennäköisesti olemaan riittävän laaja elinympäristö.”

4 Luontodirektiivin 2 artiklan 2 kohdassa täsmennetään, että direktiivin mukaisesti toteutetuilla toimenpiteillä pyritään varmistamaan yhteisön tärkeänä pitämien luontotyyppien ja luonnonvaraisten eläin- ja kasvilajien suotuisan suojelun tason säilyttäminen tai sen ennalleen saattaminen.

5 Eurooppalainen hamsteri kuuluu luontodirektiivin liitteessä IV olevassa a alakohdassa lueteltuihin lajeihin. Tämä liite koskee erityisesti ”yhteisön tärkeinä pitämiä eläinlajeja, jotka edellyttävät tiukkaa suojelua”.

6 Luontodirektiivin 12 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on toteutettava tarpeelliset toimenpiteet liitteessä IV olevassa a [ala] kohdassa olevia eläinlajeja koskevan tiukan suojelujärjestelmän käyttöönottamiseksi niiden luontaisella levinneisyysalueella ja kiellettävä:

a) kaikki näiden lajien yksilöitä koskeva tahallinen pyydystäminen tai tappaminen luonnossa;

b) näiden lajien tahallinen häiritseminen erityisesti niiden lisääntymis-, jälkeläisten-hoito-, talvehtimis- ja muuttoaikana;

c) tahallinen munien hävittäminen tai ottaminen luonnosta;

d) lisääntymis- tai levähdyspaikkojen heikentäminen ja hävittäminen.”

Pääasian tosiseikat ja oikeudenkäyntiä edeltänyt menettely

7 Komissiolle tehtiin kantelu eurooppalaisen hamsterin suojelun tasosta Alsacessa, ja komissio ilmoitti kantelusta Ranskan viranomaisille 15.1.2007 pidetyssä kokouksessa.

8 Ranskan viranomaiset toimittivat asiaan liittyvät huomautuksensa 15.2.2007 ja 14.9.2007 päivätyissä muistiinpanoissa, joissa viranomaiset ilmoittivat komissiolle kyseisen lajin suojelemiseksi vuosina 2007–2011 tehdyn toimintasuunnitelman yhteydessä toteutetuista toimenpiteistä.

9 Komissio totesi 23.10.2007 päivätyssä virallisessa huomautuksessaan, että eurooppalaista hamsteria koskevista laskennoista kävi ilmi lajia koskeva sukupuuton vaara erittäin lyhyellä aikavälillä, ja pyysi Ranskan tasavaltaa esittämään huomautuksensa tältä osin.

10 Ranskan viranomaiset esittivät 24.12.2007 ja 11.3.2008 päivätyissä kirjeissään kyseisen lajin suojelemiseksi jo toteutetut ja tulevaisuudessa toteutettavat toimenpiteet.

11 Komissio antoi 5.6.2008 päivätyllä kirjeellä Ranskan tasavallalle perustellun lausunnon, jossa se totesi, että tämä jäsenvaltio ei ollut noudattanut luontodirektiivin 12 artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ollut ottanut käyttöön toimenpideohjelmaa, jolla turvattaisiin eurooppalaisen hamsterin tiukka suojelu. Tämän vuoksi komissio kehotti Ranskan tasavaltaa toteuttamaan kyseisen perustellun lausunnon noudattamisen edellyttämät toimenpiteet kahden kuukauden kuluessa sen tiedoksisaannista.

12 Ranskan tasavalta vastasi perusteltuun lausuntoon ja huomautti maantieteellisten esteiden rajoittavan mahdollisuuksia suojella eurooppalaista hamsteria mutta totesi myös, että osassa Alsacen aluetta oli todettu kyseisen lajin määrien pienenemisen pysähtyneen vuonna 2008. Lisäksi jäsenvaltio toimitti komissiolle tiedot niiden toimenpiteiden etenemisestä, jotka oli toteutettu kyseisen lajin suojelemiseksi vuosiksi 2007–2011 tehdyn toimintasuunnitelman yhteydessä.

13 Komissio katsoi, että Ranskan tasavallan kyseisen lajin suojelemiseksi toteuttamat toimenpiteet olivat edelleen riittämättömiä, ja nosti nyt käsiteltävän kanteen.

Kanne

Asianosaisten lausumat

14 Komissio väittää, että eurooppalaista hamsteria uhkaa sukupuutto Alsacessa. Laskennoista käy nimittäin ilmi lajin huomattava väheneminen vuosina 2001–2007. Kannan heikkenemisen syitä ovat kaupungistuminen ja maatalouden käytäntöjen kehittyminen.

15 Ranskan tasavallan säätämät toimenpiteet ovat komission mukaan kuitenkin riittämättömiä eikä niissä ole kielletty kyseisen lajin lisääntymis- ja levähdyspaikkojen heikentämistä. Yksi merkittävä syy tähän riittämättömyyteen, joka komission mukaan koskee sekä kaupungistumista että maataloutta koskevia toimenpiteitä, on alueen ja erityisesti toimenpiteiden kohteena olevien ensisijaisten toiminta-alueiden (zones d'action prioritaire, jäljempänä ZAP-alueet) ja ”uudelleenlevittäytymisalueen” liiallinen suppeus. Lisäksi toimenpiteet ovat riittämättömiä. Näin ollen tavoite, jonka mukaan 22 prosentilla ZAP-alueista on harjoitettava eurooppalaisen hamsterin kannalta suotuisaa viljelyä, on komission mukaan toteutunut vain yhdellä kolmesta olemassa olevasta ZAP-alueesta. Lisäksi toimintaohjelma nitraattien aiheuttaman pilaantumisen rajoittamiseksi vuosina 2008–2010 on riittämätön. Komission mukaan kaupunkirakentamisen mahdollisuuksia ”uudelleenlevittäytymisalueella” ei myöskään ole riittävästi rajattu.

16 Ranskan tasavalta vastaa, että sen toteuttamat toimenpiteet muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden, joka on oikeasuhteinen ja tarkoituksenmukainen eurooppalaisen

hamsterin tiukan suojelun tavoitteeseen nähden luontodirektiivin vaatimusten mukaisesti. Erityisesti vuosien 2007–2011 toimintaohjelmalla on Ranskan tasavallan mukaan voitu määritellä tarkasti kyseisen lajin erityinen ympäristö ja määrittää kolme erillistä toiminta-aluetta, joita ovat ne kolme ZAP-aluetta, joilla kaikki maankäytön muutokset maanviljelyyn liittyviä muutoksia lukuun ottamatta on jätetty toteuttamatta, ”uudelleenlevittäytymisalue”, jota koskevilta kaikilta sellaisilta hankkeilta, jotka kattavat vähintään hehtaarin suuruisen alueen, edellytetään sitä, että hankkeen vaarattomuus lajille osoitetaan erityisellä tutkimuksella, sekä lajin perinteinen levinneisyysalue, jolla kaikkien kuntien on kaavoitusasiakirjansa uudistaessaan toteutettava eurooppalaista hamsteria koskeva erityinen tutkimus.

17 Ranskan tasavalta toteaa, että mainitun toimintasuunnitelman toteuttamisen jälkeen tapahtunut kyseisen lajin runsausindeksin kehittyminen ydinalueilla osoittaa, että lajin määrien lasku on pysähtynyt ja että määrät ovat jopa hieman kasvaneet. Ranskan tasavallan mukaan on kuitenkin odotettava vuosia, ennen kuin voidaan arvioida tarpeeksi tarkasti Ranskan viranomaisten toimenpiteiden vaikutukset kyseisen lajin kantojen suojelun tasoon. Komissio ei ole Ranskan tasavallan mukaan missään tapauksessa osoittanut, että kyseisen lajin elinympäristön heikentyminen olisi jatkunut ZAP-alueilla vuoden 2007 jälkeen, eikä myöskään ole näyttänyt toteen sitä, että nitraattien aiheuttama pilaantuminen olisi lajille vahingollista. Lopuksi Ranskan tasavalta väittää, että kun on kyse ”uudelleenlevittäytymisalueesta”, velvollisuutta suorittaa jokaista hanketta koskeva arviointi eurooppalaisen hamsterin lajin yksilöille, lisääntymispaikoille tai levähdyspaikoille aiheutuvista vaikutuksista täydentää velvollisuus tehdä erityinen tutkimus, joka on toteutettava kaikkien vähintään hehtaarin suuruista aluetta koskevien hankkeiden osalta tällaisesta hankkeesta kyseiselle lajille mahdollisesti aiheutuvien haittojen selvittämiseksi.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

18 On huomautettava, että luontodirektiivin 12 artiklan 1 kohdan d alakohdassa jäsenvaltioille asetetaan velvollisuus toteuttaa tarpeelliset toimenpiteet direktiivin

liitteessä IV olevassa a alakohdassa olevia eläinlajeja koskevan tiukan suojelujärjestelmän käyttöön ottamiseksi niiden luontaisella levinneisyysalueella ja velvollisuus kieltää lisääntymis- tai levähdyspaikkojen heikentäminen ja hävittäminen.

19 Mainitun säännöksen täytäntöönpano edellyttää jäsenvaltioilta paitsi kattavan lainsäädännön antamista myös konkreettisten ja nimenomaisten suojelutoimien toteuttamista (asia C-183/05, komissio v. Irlanti, tuomio 11.1.2007, Kok., s. I-137, 29 kohta).

20 Samoin tiukka suojelujärjestelmä edellyttää johdonmukaisten ja yhteen sovitettujen ennaltaehkäisytoimien toteuttamista (asia C-518/04, komissio v. Kreikka, tuomio 16.3.2006, 16 kohta ja em. asia komissio v. Irlanti, tuomion 30 kohta).

21 Tällaisella tiukalla suojelujärjestelmällä on siis voitava tosiasiallisesti välttää luontodirektiivin liitteessä IV olevassa a alakohdassa mainittujen eläinlajien lisääntymis- tai levähdyspaikkojen heikentäminen tai hävittäminen (ks. vastaavasti asia C-103/00, komissio v. Kreikka, tuomio 30.1.2002, Kok., s. I-1147, 39 kohta).

22 Lopuksi on huomautettava, että vakiintuneessa oikeuskäytännössä katsotaan, että kun arvioidaan sitä, onko jäsenvaltio jättänyt noudattamatta jäsenyysvelvoitteitaan, on otettava huomioon jäsenvaltion tilanne sellaisena kuin se oli perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättyessä, eikä unionin tuomioistuin voi ottaa huomioon tämän jälkeen tapahtuneita muutoksia (ks. mm. em. asia komissio v. Kreikka, tuomio 30.1.2002, 23 kohta ja asia C-531/06, komissio v. Italia, tuomio 19.5.2009, Kok., s. I-4103, 98 kohta).

23 On kiistatonta, että komission perustellussa lausunnossaan Ranskan tasavallalle asettama määräaika lausunnon noudattamiseksi on päättynyt 5.8.2008.

24 Asiakirja-aineistosta käy ilmi, että vuosina 2001–2007 eurooppalaisten hamsterien pesien määrä ydinalueilla, jotka ovat viitealueita tämän lajin kantojen tarkkailemisessa, on laskenut runsaasta 1 160:stä alle 180:een. Lisäksi valtakunnallisen metsästyksestä ja luonnonvaraisesta eläimistöstä vastaavan viraston (l'Office National de la Chasse et de la Faune Sauvage) vuotta 2009 koskevista laskennoista, joiden sisältöä Ranskan tasavalta ei ole kiistänyt, käy ilmi, ettei yksikään lajin kanta yllä Alsacessa elinkelpoiseen kantaan, joka on arvioitu 1 500:ksi yhtenäiselle kuuden hehtaarin suuruiselle suotuisalle maa-alueelle levittäytyneeksi yksilöksi.

25 Ympäristöasioista vastaavan valtiosihteerin Alsacen alueen prefektille toimittamassa, 28.8.2009 päivätyssä kirjeessä (jäljempänä 28.8.2009 päivätty kirje) todetaan, että ”huolimatta eurooppalaisen hamsterin kannan elvyttämistä koskevan suunnitelman (2007–2011) mukaisten toimenpiteiden toteuttamisesta ja lajin säilyttämisestä vastaavien osapuolten vastavuoroisista velvoitteista ovat tähän mennessä saavutetut biologiset tulokset riittämättömiä lajin säilyttämiseksi Ranskassa” ja että tämän vuoksi ”on välttämätöntä parantaa eurooppalaisen hamsterin suojelutoimenpiteitä selvästi ja pikaisesti niin, että lyhyellä aikavälillä saadaan lajin elpymistä osoittavia biologisia tuloksia”.

26 Ranskan tasavalta myöntää, että maissinviljelyn kehittyminen, joka on tapahtunut viljelyn monimuotoisuuden kustannuksella, on ollut haitallinen eurooppalaiselle hamsterille, joka on riippuvainen viljellystä laitumesta ja erityisesti mailasniityistä, ja on ollut yksi suurimmista syistä lajin kannan pienenemiseen. On kiistatonta, ettei edes viime vuosina aikana tätä kehitystä ole täysin pysäytetty Alsacessa, joka on Ranskan ainoa alue, jolla kyseistä lajia tavataan.

27 Yksi tilanteen parantamiseksi toteutetuista toimenpiteistä on kolmen ZAP-alueen luominen; kyse on alueista, joilla kaikki maankäytön muutokset maanviljelyyn liittyviä muutoksia lukuun ottamatta on jätetty toteuttamatta ja joilla tavoitteeksi on asetettu 22 prosenttia eurooppalaiselle hamsterille suotuisaa viljelyä eli kaksi prosenttia mailasen viljelyä ja 20 prosenttia korsiviljan viljelyä, jotta saavutettaisiin ajan mittaan noin 1 200–1 500 yksilön elinkelpoinen kanta kullakin alueella.

28 Tästä on todettava, että sen tieteellisen näytön mukaan, jota on käytetty määrittämään ZAP-alueilla toteuttavaa suotuisaa viljelyä koskeva 22 prosentin tavoite ja jonka Ranska esittää tuomioistuimelle toimitetussa aineistossa, ”[valtakunnallisen metsästyksestä ja luonnonvaraisesta eläimistöstä vastaavan viraston] vuonna 1997 tekemässä tutkimuksessa, joka koski 12:ta 25 hehtaarin suuruista lössimaalla sijaitsevaa otanta-aluetta ––, havaittiin, että niillä kolmella alueella, joilla viljeltiin enemmän kuin 2–4 prosenttia mailasta ja 20–30 prosenttia korsiviljaa, esiintyi huomattavimmat eurooppalaisen hamsterin kannat. Näillä alueilla havaittiin pesien määrän lisääntyminen kevään ja kesän välillä, minkä perusteella ympäristön voidaan olettaa olleen suotuisa lajin säilyttämiselle ja lisääntymiselle. Asia ei ollut näin yhdeksällä muulla alueella, joilla mailasta esiintyi hyvin vähän tai ei ollenkaan ja korsiviljaa erittäin vähän”.

29 Vaikka komissio ei kiistäkään sitä, että niin sanotut maatalouden ympäristötoimenpiteet, jotka on otettu käyttöön kyseiselle lajille suotuisan viljelyn 22 prosentin osuuden saavuttamiseksi, ja erityisesti maanviljelijöille osoitettu taloudellinen tuki mailasen ja talviviljan viljelyn suosimiseksi vievät maatalouden käytäntöjä kyseiselle lajille suotuisampaan suuntaan, asiakirjoista käy kuitenkin ilmi, että 5.8.2008 kyseiselle lajille suotuisan viljelyn 22 prosentin tavoite oli saavutettu ainoastaan yhdellä kolmesta ZAP-alueesta, jotka edustavat muutoinkin vain kahta prosenttia kaikista eurooppalaiselle hamsterille suotuisista alueista.

30 Tästä on todettava myös, että Ranskan viranomaiset ovat olleet tietoisia näiden toimenpiteiden riittämättömyydestä, koska yhtäältä ympäristöasioista vastaava valtiosihteeri on pyytänyt 28.8.2009 päivätyssä kirjeessään Alsacen alueen prefektiä

toimittamaan saman vuoden syyskuussa ZAP-alueiden rajojen muuttamisehdotuksen erityisesti sellaisten alueiden kattamiseksi, jotka sijaitsevat hamsterien asuttamien ZAP-alueiden läheisyydessä.

31 Uudelleenlevittäytymisalueesta Ranskan viranomaiset ovat toisaalta todenneet perustellun lausunnon jälkeen komissiolle osoittamissaan kirjeissä, että maatalouden käytäntöjen mukauttamiskehitystä, joka on myötävaikuttanut eurooppalaisen hamsterin kantojen vakiintumiseen kunnissa, joissa sen perinteinen levinneisyys on runsasta, on tarkoitus laajentaa ja vahvistaa erityisesti ottamalla käyttöön alueelliset maatalouden ympäristötoimenpiteet niin, että vuoden 2011 aikana 22 prosentilla kyseisen lajin koko elinalueesta harjoitetaan suotuisaa viljelyä.

32 Ranskan tasavalta myöntää myös, että kaupunkisuunnittelun ja siihen liittyvän infrastruktuurin kehittyminen, joka johtaa maatalousmaan häviämiseen ja sirpaloitumiseen, on ollut toinen merkittävä syy eurooppalaisen hamsterin kannan pienenemiseen.

33 Toimenpiteistä, jotka tämä jäsenvaltio on toteuttanut kaupunkisuunnittelun alalla lopettaakseen kyseisen lajin lisääntymis- ja levähdyspaikkojen heikentymisen tai hävittämisen, on todettava ensinnäkin, että kaiken kaupunkirakentamisen kielto ZAP-alueilla siinäkin tapauksessa, että se on tosiasiallisesti sitovaa, koskee – kuten tämän tuomion 29 kohdassa on todettu – ainoastaan kahta prosenttia kaikista eurooppalaiselle hamsterille suotuisista alueista.

34 Toiseksi on niin, että vaikka ”uudelleenlevittäytymisalueella”, joka kattaa Ranskan tasavallan mukaan 49 prosenttia näistä kyseiselle lajille suotuisista alueista, kaikki vähintään hehtaarin kokoisen alueen kaupunkirakentamista koskevat hankkeet on

osoitettava tälle lajille vaarattomiksi erityisellä tutkimuksella ja hankkeet voidaan tällaisen näytön puuttuessa toteuttaa vain ministeriön myöntämällä poikkeusluvalla, ei unionin tuomioistuimelle toimitetun aineiston perusteella kuitenkaan voida riitauttaa komission väitteitä, joiden mukaan yhtäältä poikkeusluvan myöntämisedellytyksiä ei ole tarkasti määritelty ja toisaalta tällaisen poikkeusluvan myöntämistapauksessa ei vaadita minkäänlaisia korvaavia toimenpiteitä.

35 Kolmanneksi on selvää, että hehtaaria pienempien alueiden kaupunkirakentamista koskeviin hankkeisiin ei 5.8.2008 sovellettu mitään muodollisuuksia, joiden perusteella olisi voitu varmistaa se, että hankkeet eivät vaikuta kyseisen lajin suojeluun. Lisäksi 28.8.2009 päivätystä kirjeestä käy ilmi, että ympäristöasioista vastaava valtiosihteeri on vaatinut Alsacen alueen prefektiä antamaan määräyksen näiden hankkeiden kokonaisvaltaiseksi seuraamiseksi ja niiden arvioimiseksi sen varmistamiseksi, ettei niillä ole tällaista vaikutusta. Valtiosihteeri on myös muistuttanut siitä, että on todettava, että näiden hamstereiden esiintyminen näiden hankkeiden alueella ”oikeuttaa muutoksen tai poikkeusluvan hakemisen” riippumatta hankkeen kohteena olevan alueen laajuudesta.

36 Kirjeessä todetaan myös, että täydentävä asetus, joka koskee eurooppalaisen hamsterin tiukasta suojelusta poikkeamiseksi haettavan luvan edellytyksiä ja jossa toistetaan lajin erityisen ympäristön hoitoa koskevan puitesopimuksen ehdot, on viimeistelyvaiheessa ja että se on tarkoitus julkaista syyskuussa 2009.

37 Edellä esitetyn perusteella ennen perustellussa lausunnossa asetetun määräajan päättymistä toteutetut toimenpiteet eivät ole olleet riittäviä eurooppalaisen hamsterin lisääntymis- tai levähdyspaikkojen heikentämisen tai hävittämisen tosiasialliseksi välttämiseksi.

38 Nitraattien aiheuttaman pilaantumisen rajoittamista koskevan, vuosiksi 2008–2010 vahvistetun toimintaohjelman väitetystä riittämättömyydestä komissio ei kuitenkaan ole missään tapauksessa osoittanut oikeudellisesti riittävällä tavalla yhteyttä maataloudessa tapahtuvan nitraattien käyttämisen ja kyseisen lajin lisääntymis- tai levähdyspaikkojen heikentymisen tai hävittämisen välillä.

39 Edellä esitetyn perusteella komission kanne on hyväksyttävä lukuun ottamatta tämän tuomion edellisessä kohdassa lausuttua.

40 Näin ollen on todettava, että Ranskan tasavalta ei ole noudattanut luontodirektiivin 12 artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole ottanut käyttöön toimenpideohjelmaa eurooppalaisen hamsterin tiukan suojelun varmistamiseksi.

Oikeudenkäyntikulut

41 Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska komissio on vaatinut, että Ranskan tasavalta velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, ja koska Ranskan tasavalta on hävinnyt asian, se on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (neljäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) **Ranskan tasavalta ei ole noudattanut luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta 21.5.1992 annetun neuvoston direktiivin 92/43/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna 20.11.2006 annetulla neuvoston direktiivillä 2006/105/EY, 12 artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole ottanut käyttöön toimenpideohjelmaa eurooppalaisen hamsterin (*Cricetus cricetus*) tiukan suojelun varmistamiseksi.**

2) **Ranskan tasavalta velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.**

Allekirjoitukset